

FITIM SHALA
ŽTO
Priština

Sigurnost pro
Izlaganje sa znanstvenog
UDK:656.2+338.48 "SAP Ko
Primljeno 18.05
Prihvaćeno: 12.12

ORGANIZACIJA I SIGURNOST PROMETA I TURIZAM U SAP KOSOVO

SAŽETAK

Uradu se ističe korelacija između prometa i turizma, ukratko se daje prikaz stanja prometne mreže na Kosovu i dosadašnja situacija u razvoju turističkog prometa u toj pokrajini. Posebno se ukazuje na nužnost prilagođavanja željeznice potrebama turističkog prometa, pri čemu udobna, sigurna i kvalitetna prevozna sredstva, kulturni i ljubezan odnos prema putnicima-turistima predstavljaju snažne činioce za kvalitetniju valorizaciju kosovskih prirodnih, kulturnih i drugih turističkih vrijednosti.

1. UVOD

Promet je uslov za ostvarivanje i razvoj turističkih djelatnosti. S druge strane, razvoj turizma povratno utiče na razvoj prometa, prvenstveno putničkog. Dakle, postoji visok stepen međuzavisnosti turizma i putničkog prometa.

Prema tome, turističke djelatnosti su veoma zainteresirane za kvalitetnu organizaciju putničkog prometa. I ne samo za kvalitetnu organizaciju, već su zainteresirane i za maksimalnu sigurnost u prometu, jer su dobra organizacija i sigurno putovanje dva vrlo značajna faktora pri odlučivanju potencijalnih turista kuda da krenu i sa kojom vrstom prevoznog sredstva, pa čak i sa kojim prevoznikom.

2. TURIZAM I PROMET

Turizam kao društveno-ekonomska pojava svojom specifičnom potrošnjom dobara i usluga inicira i pospješuje čitav niz drugih djelatnosti, naročito u prometu, ugostiteljstvu i trgovini, a preko njih i u drugim odgovarajućim proizvodnim i neproizvodnim djelatnostima.

Obrnuto, turizam je sve značajniji izvor potražnje prevoznih usluga u putničkom prometu.

Sa daljim razvojem materijalnog i duhovnog bogatstva ljudskog društva turizam će biti sve veći potrošač prometnih usluga. O čvrstoj međuzavisnosti turizma i prometa govori i činjenica da se objekti turističke infrastrukture i drugih kapaciteta ne grade bez odgovarajuće prometne infrastrukture. Ali, i promet u sopstvenom razvoju vidi svoje interese i teži da se razvija i tamo gdje postoji ili će se razvijati turizam. Istorijski promatrano, i promet i turizam javljaju se u davnoj prošlosti, a to je u vezi sa stvaranjem stalnih boravišta ljudi i sa njihovim potrebama da ta boravišta privremeno napuštaju za kraće ili duže vrijeme.

To već podrazumijeva putovanje u odlasku i povratku, odnosno to je dovelo i do potreba za prometnim i ugostiteljskim uslugama.

3. PROMET KAO ZNAČAJAN FAKTOR RAZVOJA TURIZMA

Za masovni razvoj turizma kao posebne djelatnosti je da se ostvare određene pretpostavke, kao što su: potreba nacionalnog dohotka po stanovniku, dostizanje određenog općeg standarda i kulture stanovništva, razvoj prometa, ugostiteljstva i trgovine, politička i ekonomska stabilnost, razvoj celog sistema informisanja učesnika u prometu i pružanja usluga na svim turističkim mjestima.

Danas se turizam smatra značajnom privrednom granom u mnogim zemljama, posebno onim koje su receptivne ili tranzitne za turistička putovanja.

U ekonomskoj politici mnogih zemalja razvoj turizma pospješuje raznim mjerama, jer priliv od turističkog prometa osim ostalih efekata, predstavlja veoma povoljnu stavku u međunarodnom plaćanju, pa time i za bilancu međunarodnog razmjene.

Ono što je interesantno za promet, pa time i za željeznički promet jeste činjenica da se turistički promet stalno razvija i dobija masovniji karakter, naročito u sezonama. Masovni turistički promet pak podrazumijeva i masovni promet, ali i suvremeni promet dovoljno brz, uredan, siguran i komforan. Od prometa se traži da pruža što veći komfor, brze informacije, rasonodu, ugostiteljske usluge na određenim relacijama i drugo. Cijena prevoza je i danas važna, ali ne i odlučujuća komponenta u formiranju potražnje za prevoznim uslugama.

4. RAZVOJ TURISTIČKOG PROMETA U SAP KOSOVO

SAP Kosovo ima vrlo povoljne uslove za razvoj turizma. Ona može da osigura i ponudi bogate i raznovrsne turističke usluge i sadržaje suvremenim turistima.

S druge strane turizam, pored pozitivnog djelovanja na razvoj prometa, ugostiteljstva, trgovine i drugih djelatnosti, našu Pokrajinu ima pozitivne efekte sa stanovišta deviznog prometa i deviznog bilanca.

Razvoj turizma u Pokrajini može da se globalno preko 3 osnovne komponente – preko broja turista, broja noćenja i deviznih prihoda. Za promet su polazni pokazatelji turističkog prometa broj turista i broj ostvarenih noćenja.

Kretanje turističkog prometa u SAP Kosovo u 1987. god. može se vidjeti iz tablice br. 1.

inače, najveći broj turista u SAP Kosovo boravi u prirodi, na različitim mjestima i po raznim topicama.

Kretanje i bavljenje turista po turističkim mjestima nosno po cijeloj Pokrajini, istovremeno ukazuje i na pravac potražnje prometnih usluga, gdje i željeznica mora da se razvija svojom ponudom. Ona je istovremeno i aktivan faktor potražnje, ako stvara prometne uslove i na potencijalnim mjestima za razvoj turizma. Za promet je takođe interesantno sa-

5. NUŽNOST PRILAGOĐAVANJA ŽELJEZNICE POTREBAMA TURISTIČKOG PROMETA

Dostignuti nivo i dalja tendencija razvoja turizma uopće i posebno u SAP Kosovo jasno ukazuju na značaj turizma kao izvora potražnje prevoznih usluga u putničkom prometu, gdje svoj udio ima i mora da ima i željeznički promet. Stalni rast cijena naftnih derivata i zagušenje na cestama komparativne su prednosti željeznice u odnosu na druge prometne grane, što omogućava željezničkom prometu znatne šanse u pridobijanju prevoznih usluga u sferi turističkog prometa. Slijedeća konstantacija je da željeznički promet nije zauzeo ono mjesto koje mu pripada u podjeli rada na zadovoljavanju te potražnje, kao i da ne preduzima potrebne i dovoljno efikasne mjere za jačanje svog udjela na tom planu. Iz toga slijedi zaključak o neophodnosti da željeznica mora brže i uspješnije svojom ponudom da prilagođava svoje prevozne usluge novim zahtjevima u turizmu kao posebnom segmentu transportnog tržišta. To je istovremeno i njen i društveni interes u cjelini, no to zahtijeva i znatna ulaganja u infrastrukturu i modernizaciju prevoznih i drugih kapaciteta za što su potrebna velika financijska sredstva, do kojih ŽTO Priština teško dolazi. Kod drugih prometnih grana, naročito u cestovnom prometu, ciklus reprodukcije prevoznih sredstava je za oko četiri puta manji, uz niža ulaganja. Stoga ove grane mogu uspješnije da prate tehničko-tehnološki proces i formiranje potreba u prevoznim uslugama i da konkretno potražnji uspješnije prilagođavaju svoju ponudu.

Svoju ponudu željeznica mora da prilagođava željama korisnika preko voznog reda, kanala prodaje, propagande, odobravanjem povlastica za grupna i kolektivna putovanja. Ona mora brže da prevazilazi šaltersku logiku i čekanje stranke. U tom cilju je neophodno i razvijanje odgovarajuće saradnje sa turističkim agencijama, ugostiteljstvom i trgovinom. Dakle, bez daljeg analiziranja turizma kao specifične djelatnosti i međuzavisnosti turizma i prometa, može se zaključiti:

1. Da se turizam u SAP Kosovo relativno brzo razvija i da će se uz porast materijalnog i duhovnog bogatstva ljudskog društva i dalje razvijati.
2. Da je turistički sektor u SAP Kosovo sve značajniji izvor potražnje prevoznih usluga u putničkom prometu.
3. Da željeznički promet u pružanju prevoznih usluga u turizmu nije zauzeo mjesto koje mu pripada, pored ostalog, i zbog sopstvenih slabosti i propusta u svojim redovima;
4. Da postoje potrebe, uslovi i interesi da se ŽTO Priština svojom ponudom uspješnije prilagođava potražnji prevoznih usluga koje se formiraju u turističkom prometu Kosova kao specifičnom segmentu transportnog tržišta.

6. ZAKLJUČAK

Nema sumnje da je promet važan uslov za razvoj turizma u SAP Kosovo. Zato je veoma važno da cijeli sistem putničkog prometa u SAP Kosovo bude optimalno organizovan i maksimalno prilagođen zahtjevima i potrebama domaćih i stranih turista.

Turistički promet SAP Kosovo ne može biti kvalitetan bez kvalitetnih prometnih usluga, pa ma kakve prirodne ljepote i druge naše vrijednosti nudili domaćem i svjetskom turističkom tržištu. Zapravo, visokokvalitetne prometnice, udobna i sigurna prevozna sredstva, kulturni i ljubezan odnos prema turistima, predstavljaju snažne činioce za kvalitetniju valorizaciju kosovskih prirodnih, kulturnih i drugih turističkih vrijednosti.

Sigurnost prometa iz kojeg dijela zemlje dolaze turisti u našu Pokrajinu, odnosno tranzitiraju kroz nju. Sezonska distribucija turističkog prometa u Pokrajini je interesantna i za promet, što upućuje i na zaključak da se za "špic sezone" i željeznica mora maksimalno pripremiti, kako bi tada mogla da ponudi svoju maksimalnu uslugu kako po obimu tako i po kvalitetu. Sezonska distribucija noćenja turista u našoj Pokrajini u 1986, 1987, 1988. g. vidi se po mjesecima iz tablice br. 2. Sezonski karakter turističkog prometa otežava prilagođavanje ponude dinamici potražnje prevoznih usluga. Ako se posmatraju najniži i najviši obim turističkog prometa, onda je u vršku sezone potrebno ponuditi veću uslugu nego u minimalnom prometu, kod domaćeg turizma, a čak dva puta više kod prometa stranih turista. Među tim taj ekstrem se ublažuje time što se veliki broj turista prevozi sopstvenim sredstvima. Statistika u SAP Kosovo ne prati uredno i relevantno strukturu prevoza turista po prometnim granama i u sopstvenoj režiji. Na osnovu obavljenih anketa u SAP Kosovo, struktura turista prema korišćenju prometnih sredstava u dolasku je kao što se vidi u tablici br. 3.

Veliki broj turista koristi kao prometno sredstvo svoj vlastiti automobil. To je sigurno jedan od razloga što se sezonski karakter turističkog prometa na rast obima prevoza putnika željeznicom skoro i ne primećuje, ali je to i upozorenje željeznici da mora pokloniti veću pažnju ovom vidu potražnje prevoznih usluga.

U pojedinim privrednim sektorima su receptivne ili ne.

U zemalja razvoj turizma u od turističkog prometa pojava povoljno utiče na bilancu međunarodnog

net, pa time i za željeznicu stalno razvija i doprinosi. Masovni turistički promet, ali i suvremeni turizam. Od prometa se može je, razonodu, ugoštinjavanje. O. Cijena prevoza je ta u formiranju po

PROMETA U SAP

uslove za razvoj turizma i raznovrsne turističke l pozitivnog djelovanja e i drugih djelatnosti stanovništva deviznog

može da se globalno broja turista, broj izni pokazatelji turističnog noćenja.

SAP Kosovo u 1987

P Kosovo boravi u

turističkim mjestima

o ukazuje i na pr

eznica mora da s

o i aktivan faktor

i na potencijalnim

ode interesantno s

Tablica 1. Razvoj turističkog prometa u SAP Kosovo

Godina	Broj turista		Broj noćenja	
	domaći	strani	domaći	strani
1987.	145.866	14.596	465.357	23.367
Ukupno	160.462		488.724	
1988.	146.861	17.528	538.176	26.547
	160.462		164.389	

Izvor: Pokrajinski zavod za statistiku

Tablica 2. Sezonska distribucija noćenja turista u SAP Kosovo

Ukupno po mjesecima	Domaći			Strani		
	1986.	1987.	1988.	1986.	1987.	1988.
I - IV	200.324	205.620	233.661	2.944	5.840	7.383
V	48.832	53.975	55.676	3.128	3.781	2.994
VI	43.974	48.836	64.745	2.985	3.136	3.535
VII	63.752	65.631	91.398	3.978	4.670	5.032
VIII	87.953	91.292	92.969	5.322	5.940	7.603
Ukupno	444.435	465.357	538.176	183.357	23.367	26.547

Izvor: Pokrajinski bilten za turistički promet, Priština 1978.

Tablica 3. Korišćenje prometnih sredstava u dolasku turista

		u %	
Korišćeno prometnih sredstava		1987.	1988.
Ukupno		100,0	100,0
Automobil		60,7	61,4
Autobus		8,3	5,6
Željeznica		8,2	8,9
Avion		14,8	14,1
Brod		-	-
Oslobo		8,0	10,0

Izvor: Turistički promet SAP - Kosovo za 1988.g.

SUMMARY

TRAFFIC/TRAVEL ORGANIZATION AND SAFETY IN
THE AUTONOMOUS PROVINCE OF KOSOVO

This paper reiterates the correlation of traffic and tourist trade or travel and provides a brief review of the condition of the traffic system in Kosovo and the situation in the development of travel (holiday traffic) in this province so far. The autor makes particular reference to absolute requirement of adaptation of railways to holiday/vacationer traffic volumes in which process comfortable, safe and high-quality rolling stock, civilized and polite dealing with passengers – tourists represent strong elements for higher-quality assessment of natural, cultural and other values in terms of tourist industry potentials.

LITERATURA

- [1] V. KOLARIĆ: Marketing železnice, Zavod za novinsko-izdavačku delatnost JŽ, Beograd, 1971.
- [2] M. MILISAVLJEVIĆ: Marketing, Savremena administracija, Beograd, 1974.
- [3] Turistički promet u SAP Kosovo (Bilten), Priština, 1988.